

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/794 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse Europolin yhteistyöstä yksityisten osapuolten kanssa, rikostutkintaa tukevasta Europolin suorittamasta henkilötietojen käsittelystä sekä Europolin roolista tutkimuksessa ja innovoinnissa”

(COM(2020) 796 final – 2020/0349 (COD))

(2021/C 341/10)

Esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 24.2.2021
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	26.5.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	9.6.2021
Täysistunnon nro	561
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	233/2/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston Europolin toimivaltuuksien vahvistamisesta siltä osin kuin tavoitteena on parantaa tietosuojatakeita ja tutkimusvalmiuksia. Tämä auttaa tehostamaan järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjuntaa ja vahvistamaan EU:n jäsenvaltioiden operatiivista poliisiyhteistyötä kansalaisten suojelemiseksi.

1.2 ETSK suhtautuu niin ikään myönteisesti ehdotukseen, joka koskee Europolin yhteistyötä kolmansien maiden kanssa ja mahdollistaa erityisesti tietojenvaihtoon liittyvän yhteistyön yksityisten osapuolten tai toimijoiden kanssa. Yksityisillä toimijoilla pitäisi komitean mielestä olla EU-tason yhteystaho, jolle ne voivat toimittaa rikostutkinnan kannalta mahdollisesti merkityksellisiä tietoja. Komission ehdotuksen avulla on tarkoitus korjata tällaisen tahon puute.

1.3 ETSK suhtautuu komission ehdotukseen myönteisesti myös siksi, että sen tarkoituksena on auttaa rikosten torjunnasta vastaavia viranomaisia löytämään innovatiivisia ratkaisuja kansainvälisen rikollisuuden torjumiseksi ja pysymään ajan tasalla muuttuvassa toimintaympäristössä. Ehdotuksen avulla kehitetään myös Europolin ja kansallisten lainvalvontaviranomaisten kompetenssia ja tutkimusresursseja.

1.4 ETSK korostaa, että ensisijaisesti olisi vahvistettava Europolin valmiuksia toteuttaa rajatylittävä tutkinta etenkin kun on kyse vakavista hyökkäyksistä väärinkäytösten paljastajia ja tutkivia journalisteja vastaan, sillä näillä on olennainen tehtävä korruption, petosten, huonon hallinnon ja muiden väärinkäytösten paljastamisessa julkisella ja yksityisellä sektorilla.

1.5 ETSK katsoo lisäksi, ettei tietojen käsittelyyn liity huolia yksityisyyden suojan ja perusoikeuksien osalta, vaan ajantasaisen ja yhdenmukaistetun lainsäädännön myötä voitaisiin päinvastoin syventyä tietosuojakysymyksiin entistä paremmin ja sovittaa samalla yhteen yksittäisten jäsenvaltioiden ja EU:n turvallisuusvaatimukset.

1.6 Europol ei voi nykyisin toimittaa jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille suoraan ja reaaliaikaisesti rikollista toimintaa koskevia tietoja, jotka se on saanut kolmansilta mailta tai kansainvälisiltä organisaatioilta. Ehdotetuilla muutoksilla onkin tarkoitus korjata tämä turvallisuuspuute ja luoda uusi kuulutusluokka, jota ainoastaan Europol voi käyttää tietyin edellytyksin. ETSK pitää tervetulleena uuden kuulutusluokan luomista Schengenin tietojärjestelmän vahvistamiseksi.

1.7 Europolin toimivaltuuksien ja resurssien lisääminen merkitsee panostamista tehokkuuteen, sillä mittakaavan kasvattaminen mahdollistaa kustannustehokkaat toimet. ETSK pitää ehdotettua Europolin määrärahojen lisäystä myönteisenä EU:n kansalaisten suojelun sekä Europolin ja kansallisten lainvalvontaviranomaisten yhteistyön tehostamisen kannalta. Komitea odottaisi kuitenkin, että myös Europolin operatiivisen henkilöstön määrää lisättäisiin ja että organisaation tehokkuutta parannettaisiin.

1.8 ETSK pitää ehdotuksia kaiken kaikkiaan askeleena oikeaan suuntaan, sillä ne vahvistavat Europolin valmiuksia reagoida muuttuviin tilanteisiin. Europolin työ tukeutuu kuitenkin jatkossakin vahvasti jäsenvaltioiden toimintaan ja toimiin sekä kansallisten lainvalvontaviranomaisten keräämiin tietoihin. Yhä globaalimmaksi käyvässä toimintaympäristössä saattaakin olla erityisen aiheellista pohtia, olisiko aika sallia se, että Europol toimisi omasta aloitteestaan.

1.9 ETSK katsoo lisäksi, että Europolin toimivaltuuksia ja tehtäväkenttää voidaan joutua tätä taustaa vasten laajentamaan tulevaisuudessa vielä rohkeammin. Ehdotuksissakin kiinnitetään huomiota siihen, että järjestäytynyt rikollisuus on yhä kehittyneempää ja vaarallisimmat rikollisverkostot ovat yhä useammin kansainvälisiä. Koska järjestäytynyt rikollisuus muuttuu jatkuvasti, Europolin toimivaltuuksia on ajan mittaan mukautettava edelleen, jotta virastosta tulisi entistäkin keskeisempi toimija Euroopan turvallisuuden varmistamisessa.

1.10 ETSK suositaa näin ollen, että Europolin roolista ja tehtäväkentästä teetetään jossakin vaiheessa riippumaton arviointi. Sen yhteydessä voitaisiin tutkia myös sitä, miten kansalliset lainvalvontakäytännöt ja tiedonkeruuprosessit vaikuttavat Europolin toimittamiin analyyseihin, ja ottaa huomioon myös kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten sekä muiden asiaankuuluvien sidosryhmien näkemykset.

2. Euroopan komission ehdotus

2.1 Euroopan komissio julkaisi 9. joulukuuta 2020 vastauksena kasvaviin turvallisuusuhkiin, erityisesti rikollisjärjestöjen aiheuttamiin turvallisuusuhkiin, ehdotuksen asetukseksi asetuksen (EU) 2016/794 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse Europolin yhteistyöstä yksityisten osapuolten kanssa, rikostutkintaa tukevasta Europolin suorittamasta henkilötietojen käsittelystä sekä Europolin roolista tutkimuksessa ja innovoinnissa.

2.2 Ehdotuksen tavoitteena on huolehtia seuraavista keskeisistä kysymyksistä:

- i) Annetaan Europolille mahdollisuus tehdä tehokasta yhteistyötä yksityisten osapuolten kanssa.
- ii) Mahdollistetaan se, että Europol tukee jäsenvaltioita analysoimalla laajoja ja monimutkaisia tietoaineistoja (massadataa).
- iii) Annetaan Europolille mahdollisuus pyytää jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia aloittamaan tai toteuttamaan rikostutkinta tai koordinoimaan sitä, kun on kyse rikoksesta, joka vaikuttaa johonkin unionin politiikkaan kuuluvaan yhteiseen etuun, olipa rikoksella rajatylittävä ulottuvuus tai ei.

2.3 Komissio pitää myös tarpeellisena tiivistää Europolin yhteistyötä Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) ja kolmansien maiden kanssa. Lisäksi vahvistetaan Europolin roolia tutkimuksessa ja innovoinnissa sekä sen tietosuojakehystä ja parlamentaarista valvontaa.

2.4 Mitä tulee yhteistyön tiivistämiseen yksityisten osapuolten kanssa, ehdotuksessa vahvistetaan säännöt, joiden mukaisesti Europol voi vaihtaa henkilötietoja yksityisten osapuolten kanssa (jotta virasto voi vastaanottaa henkilötietoja niiltä), tiedottaa niille puuttuvista tiedoista ja pyytää jäsenvaltioita pyytämään muita yksityisiä osapuolia antamaan lisätietoja.

2.5 Säännöissä annetaan Europolille myös mahdollisuus toimia teknisenä kanavana jäsenvaltioiden ja yksityisten osapuolten välisessä tietojenvaihdossa. Lisäksi vahvistetaan kriisitoiminnan tehostamiseksi säännöt jäsenvaltioiden tukemisesta niiden toimissa, jotka liittyvät verkkoalustojen kautta tapahtuvan terroristisen sisällön laajamittaisen levityksen ehkäisemiseen. (Tämä koskee meneillään oleviin tai viimeaikaisiin tapahtumiin liittyvää sisältöä, jossa kuvataan ihmishenkeen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvaa vahingontekoa tai kehoitetaan välittömään tällaiseen vahingontekoon.)

2.6 Laajojen ja monimutkaisten tietoaineistojen käsittelemiseksi komissio kaavailee sen mahdollistamista, että voidaan suorittaa saatujen henkilötietojen ennakoanalyysi yksinomaan sen määrittämiseksi, koskevatko kyseiset tiedot jotakin määritellyistä rekisteröityjen ryhmistä ja onko niillä yhteys rikokseen.

2.7 Jotta Europol voisi tukea tehokkaasti jäsenvaltioissa tai EPPOn toimesta suoritettavaa rikostutkintaa, sille esitetään mahdollisuutta käsitellä tietyissä tapauksissa tietoja, jotka kansalliset viranomaiset tai EPPO ovat hankkineet rikostutkinnan yhteydessä, kansallisen rikoslainsäädännön nojalla sovellettavien menettelyvaatimusten ja takeiden mukaisesti. Europol voisi käsitellä tässä tarkoituksessa kaikkia jäsenvaltion tai EPPOn kyseistä tutkintaa varten tutkinta-aineistoon antamia tietoja (ja pyynnöstä säilyttää ne) niin kauan kuin se tukee kyseistä rikostutkintaa.

2.8 Komissio ehdottaa myös uuden kuulutusluokan luomista Schengenin tietojärjestelmään. Tämä ehdotus perustuu siihen, että Europol ei voi nykyisin toimittaa jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille suoraan ja reaaliaikaisesti kolmansilta mailta tai kansainvälisiltä organisaatioilta saatuja tietoja henkilöistä, joita on epäilty tai jotka on tuomittu terrorismi- tai muista rikoksista.

2.9 Ehdotuksessa esitettyjen budjettiarvioiden mukaan monivuotisen rahoituskehiksen soveltamisaikana 2021–2027 tarvittaisiin noin 180 miljoonan euron lisämäärärahat ja noin 160 lisätointa.

3. Yleistä

3.1 Euroopan turvallisuuteen kohdistuu kaikilla niin yksityisillä kuin julkisillakin toiminta-aloilla muuttuvia ja yhä monimutkaisempia turvallisuusuhkia. Digitalisaatio, kehittynyt teknologia ja se, miten helposti rikolliset voivat harjoittaa rikollista toimintaa internetin kautta, ovat lisänneet rikollista toimintaa Euroopassa ja ympäri maailmaa, ja kyberrikollisuus on kasvanut eksponentiaalisesti.

3.2 Myös terrorismi on edelleen merkittävä uhka EU:n ja sen kansalaisten vapaudelle ja elämäntavalle. Covid-19-kriisi on lisännyt tällaisia uhkia, sillä rikollisjärjestöt käyttävät kriisiä hyväkseen ja ovat mukauttaneet toimintatapojaan tai kehittäneet uusia rikollisen toiminnan muotoja.

3.3 Muuttuvat turvallisuusuhat edellyttävät tehokasta EU-tason tukea kansallisten lainvalvontaviranomaisten työlle. Uhat leviävät rajojen yli ja tuovat mukanaan monenlaista rikollisuutta, mistä ovat osoituksena monentyyppistä rikollista toimintaa harjoittavat järjestäytyneet rikollisryhmät.

3.4 Syntyneitä kansainvälisiä turvallisuushaasteita ei tapahtunut kehitys huomioon ottaen saada ratkaistua pelkästään kansallisen tason toimilla, ja jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset ovatkin enenevässä määrin hyödyntäneet tukea ja asiantuntemusta, jota Europol tarjoaa vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjuntaan.

3.5 Europol on keskeinen jäsenvaltioille vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjuntaan EU-tason tukea antava taho. Virasto tarjoaa kansallisille lainvalvontaviranomaisille tukea ja asiantuntemusta kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevan vakavan rikollisuuden sekä terrorismin ja johonkin EU:n politiikkaan liittyvää yhteistä etua vahingoittavien rikollisuuden muotojen ehkäisemiseen ja torjumiseen. Viraston tehtävien operatiivinen merkitys on muuttunut huomattavasti sitten Europol-asetuksen voimaantulon vuonna 2016. Europolin antama operatiivinen tuki on lisääntynyt edelleen, ja se osallistuu nyt lähes kaikkiin merkittäviin terrorismin vastaisiin tutkimuksiin EU:ssa.

3.6 Kun otetaan huomioon muuttuvat ja entistä monimutkaisemmat rajatylittävät turvallisuusuhat sekä fyysisen ja digitaalisen maailman rajojen hämärtyminen ja Eurooppaa yhä varjostava suuri terrorismin uhka, on aiheellista ja oikea aika vahvistaa Europolin kapasiteettia, valmiuksia ja välineitä, jotta jäsenvaltioita voidaan auttaa tehokkaasti vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa.

4. Erityistä

4.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen Europolin toimivaltuuksien vahvistamisesta siltä osin kuin ehdotuksen tavoitteena on parantaa tietosuojatakeita ja vahvistaa Europolin roolia tutkimuksessa.

4.2 ETSK suhtautuu myönteisesti myös ehdotukseen, joka koskee operatiivista yhteistyötä kolmansien maiden kanssa ja mahdollistaa erityisesti tietojenvaihtoon liittyvän yhteistyön yksityisten osapuolten kanssa. Komitea ei pidä ehdotusta yksityisten osapuolten kanssa tehtävän yhteistyön sallimisesta suhteettomana vaan kansainvälisen verkkorikollisuuden ja mobiililaitteita hyväkseen käyttävän rikollisuuden jatkuva kehitys huomioon ottaen hyvinkin tarpeellisena. Rikollisjärjestöt käyttävät viestinnässä ja laittoman toiminnan harjoittamisessa yhä enemmän yksityisten osapuolten rajatylittäviä palveluja.

Yksityisillä toimijoilla ei kuitenkaan ole tällä hetkellä EU-tason yhteystahoa, jolle ne voisivat toimittaa rikostutkinnan kannalta mahdollisesti merkityksellisiä tietoja. Nyt esitetyllä ehdotuksella pyritään korjaamaan tämä puute. Lainsäädäntömuutos antaisi nimittäin Europolille mahdollisuuden toimia yhteyspisteinä ja tutkia keskitetysti rikosta tai jäsenvaltio(i)ssa tutkinnan kohteena olevaa tapausta. Kyseinen järjestely mahdollistaa tarvittavan yhteistyön kehittämisen Europolin ja yksityisten osapuolten välillä.

4.3 Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on, että Europol auttaisi jäsenvaltioita keskeisellä tavalla tekoölyyn perustuvien, kansallisia lainvalvontaviranomaisia kaikkialla EU:ssa hyödyttävien uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen on tärkeä osa kansainvälisen rikollisuuden torjuntaa, ja sen avulla voidaan varmistaa, että rikosten ehkäisemisestä vastaavat viranomaiset pysyvät muuttuvan toimintaympäristön tasalla. Tämä on mahdollista vain koordinoitun tutkimuksen avulla. ETSK kannattaakin sitä, että Europol voisi antaa jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille ennakoivasti ja keskitetysti tukea i) innovointiin sekä ii) näiden viranomaisten osaamisen ja valmiuksien kehittämiseen siten, että hyödynnetään EU:ssa kehitettyjä teknologioita ja innovaatioita eikä turvauduta kolmansista maista lähtöisin oleviin turvallisuusratkaisuihin.

4.4 Yksittäisiä henkilöitä koskevien tietojen suojaan liittyvillä muutoksilla pyritään varmistamaan käytännössä, että yksityisyyden suoja ja perusoikeuksia kunnioitetaan erityyppisten tietojen käsittelyssä kaikilta osin. ETSK on myös sitä mieltä, että henkilötietojen käsittely on jo hyvin tiukasti säänneltyä eikä huomiota vaativia ongelmakohtia siksi ole vaan ajantasaisen ja yhdenmukaistetun lainsäädännön myötä voitaisiin päinvastoin syventyä tietosuojakysymyksiin entistä paremmin ja sovittaa samalla yhteen yksittäisten jäsenvaltioiden ja koko EU:n turvallisuusvaatimukset.

4.5 ETSK toteaa lisäksi, että Europol ei voi nykyisin toimittaa jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille suoraan ja reaaliaikaisesti kolmansilta mailta tai kansainvälisiltä organisaatioilta saatuja tietoja henkilöistä, joita on epäilty tai jotka on tuomittu terrorismi- tai muista rikoksista. Komission ehdotuksella pyritäänkin korjaamaan tämä turvallisuuspuute. Komitea suhtautuu myönteisesti sekä tähän että aikeeseen luoda uusi kuulusluokka, jota ainoastaan Europol voi käyttää tarkoin määritellyissä tapauksissa ja olosuhteissa.

4.6 ETSK pitää kuitenkin mahdollisena, että komissio saattaa tulevaisuudessa joutua laajentamaan Europolin toimivaltuuksia ja tehtäväkenttää vielä rohkeammin. Ehdotuksissakin kiinnitetään huomiota siihen, että rikollisuus on yhä kehittyneempää ja vaarallisimmat rikollisverkot ovat yhä useammin kansainvälisiä. Euroopan maiden ja poliisivoimien on tämän vuoksi tärkeää tehdä yhteistyötä ja toimia yhdessä. Europolin toimivaltuuksia on ajan mittaan oleellisen tärkeää mukauttaa edelleen, jotta virastosta tulisi entistäkin keskeisempi toimija Euroopan turvallisuuden varmistamisessa.

4.7 ETSK korostaa, että ensisijaisesti olisi vahvistettava Europolin valmiuksia toteuttaa rajatylittävä tutkinta etenkin kun on kyse vakavista hyökkäyksistä väärinkäytösten paljastajia ja tutkivia journalisteja vastaan, sillä näillä on olennainen tehtävä korruption, petosten, huonon hallinnon ja muiden väärinkäytösten paljastamisessa julkisella ja yksityisellä sektorilla. Tämä on linjassa Euroopan parlamentin heinäkuussa 2020 antaman päätöslauselman⁽¹⁾ kanssa, jossa viitataan tarpeeseen vahvistaa Europolin toimivaltuuksia, jotta se voi pyytää aloittamaan rajatylittävän tutkinnan, kun on kyse vakavista hyökkäyksistä väärinkäytösten paljastajia ja tutkivia journalisteja vastaan.

4.8 ETSK katsoo, että Europolin toimivaltuuksien ja resurssien lisääminen merkitsee panostamista tehokkuuteen, sillä mittakaavan kasvattaminen mahdollistaa kustannustehokkaat toimet. Europolin toimivaltuuksien vahvistaminen ja resurssien lisääminen on välttämätöntä, jotta eurooppalaiset voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja saada suojelua.

4.9 Europolin toimivaltuuksien vahvistamisen tulee ETSK:n mielestä merkitä kansallisten lainvalvontaviranomaisten ja Europolin välisen koordinoinnin tehostamista sekä Europolin aseman vankistamista analyysi- ja innovointikeskuksena. Komitea pitää ehdotettua lainsäädäntöä tämän osalta askeleena oikeaan suuntaan. Europolin ja jäsenvaltioiden välinen koordinointi on tässä kaikessa keskeistä, ja ehdotukset tarjoavat koordinoinnin tehostamiselle vahvan perustan.

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin 10. heinäkuuta 2020 antama päätöslauselma rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevasta kokonaisvaltaisesta unionin toimintapolitiikasta (2020/2686(RSP)).

4.10 Rikollinen toiminta ei kuitenkaan piittaa rajoista, ja ETSK pohtii toimintaympäristön käydessä yhä globaalimmaksi, olisiko aika sallia se, että Europol toimisi omasta aloitteestaan. Pitäisikö Europolin voida käynnistää tutkinta ja toteuttaa ennakoivasti lainvalvontatoimia jäsenvaltioissa? Tämä ei ole tällä hetkellä sallittua, mutta rikollisen toiminnan kehityksen myötä saatetaan joutua keskustelemaan siitä, olisiko Europolin aloitettava laajempia rikostutkintoja.

4.11 Kuten edellä todettiin, ehdotukset ovat askel oikeaan suuntaan, sillä niissä laajennetaan Europolin roolia muuttuviin tilanteisiin reagoimiseksi. Europolin työ tukeutuu silti jatkossakin vahvasti jäsenvaltioiden toimintaan ja toimiin sekä kansallisten lainvalvontaviranomaisten keräämiin tietoihin, ja ETSK katsookin, että Europolin kyvystä hoitaa tehtävänsä ja toimensa tehokkaasti (tämä on suurelta osin riippuvaista myös kansallisten lainvalvontaviranomaisten tehokkuudesta) olisi erittäin hyödyllistä teettää riippumaton arviointi. Arvioinnin voisi tehdä suppea joukko työuransa jo päättäneitä ylimpiä tuomiovallan käyttäjiä ja poliisin johtohenkilöitä, ja sen yhteydessä voitaisiin tutkia myös sitä, miten kansalliset lainvalvontakäytännöt ja tiedonkeruu vaikuttavat Europolin toimittamiin analyyseihin ja arvioihin ja miten tämä puolestaan vaikuttaa kansalliseen lainvalvontatoimintaan. Arvioinnissa olisi myös otettava huomioon kansalaisyhteiskunnan, työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien sidosryhmien näkemykset. Tämä koskee etenkin niitä väestöryhmiä ja henkilöitä, joiden elämään lainvalvontatoimet voisivat vaikuttaa kielteisesti tai perusteettomasti.

Bryssel 9. kesäkuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG
